ЗВОН

Беларуская штодзенная палітычна-літэратурная часопісь.
Рукапісы павінны быць перапісаны чытальна. Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.
Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: м. Менск, Юбілейны дом.
Цана нумару 1 марка.

ГОД ВЫДАНЬНЯ I.
РЭДАКЦЫЯ адчынена штодня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:
за 1 радок за тэкстам . 2 м.
шукаючым працы, за абвестку. . . . . 2 м.

№ 14. Менск, Серада, 24 верасьня 1919 г. № 14.

Дзеле вялікага недахвату паперы, газэта часова выходзіць тры разы на тыдзень: у **панядзелак, сераду і пятніцу.**

НА СХОД!..

На сход, на усенародны, грозны,
бурны сход
Ідзі аграблены, закованы народ!
Як роуны йдзі жыхар між роуных
жыхароу,
Аддай на суд свае усе крыуды,
сьлезы, кроу.
Аб вечным катаваньні, зьдзеку
далажы.
І пакажы на курганы і на крыжы.
І аб раскопаных магілах не забудзь,
Як груганы тваіх там прэдкау
косьці рвуць.
Як гналі пот с цябе паны і каралі,
Як гналі проч цары з радзімае
зямлі.
І як крываулюць раскаваные рабы,
Як ты упадаеш з непасільнай
барацьбы.
Як Бацькаушчыну тваю рэжуць
на кускі,
Як гібнеш ты ад катняе рукі.
Аддаць усе на суд на усенародны
сход
Ідзі аграблены, закованы народ!..

Янка Купала.

Смаленск, 29/х 1918 г.

Чаму разьвіуся у Расіі бальшавізм?

(Канец).

Цяпер нам трэба глянуць, які быу грунт у сярэдзіне Расіі, што спрыяу пашырэньню у ей бальшавізму.

З Петра I у Расіі зьяуляецца асобны кляс, — гэта кляс інтэлігэнцыі, кляс, праз свае выхаваньне саусім адарваны ад простага народу. Адзінак гэтага клясу народ называу „барын". Гэты „барын" аднак па сваім моральным якасьцям (качаствам) не стаяу вышэй ад народу, і праз гэта ня меу у яго вачох аутарытэту. Мы ведаем, што Пісемскі і навет „поэт-грамадзянін" Некрасау былі пьяніцы. Інтэлігенцыя з народу была праз выхаваньне у школе адарвана ад народу. Яна была, як варона, катора „ад варон адстала, а к павам ня пристала". Духавенство і другая жандармэрыя глядзелі, каб настаунікі ня былі у блізкіх адносінах з народам.

Калі Пскоускі губэрнатар у сваім дакладзе зьвярнуу увагу Мікалая на тое, што настаунікі ня уходзяць у асьвечанае грамадзянство, то Мікалай напісау, што іх мейсцо павінны замяніць барышні вышэйшые з чынавенства і вышэйшага грамадзянства.

Пясьля 1864 году нахлынула у наш край расійская інтэлігэнцыя, як чыноунікі, настаунікі і папы. І мы добра іх знаем па іх пьянству. Ведаем, што такая інтэлігэнцыя не магла мець велькага уплыву на народ.

У сямьі як інтэлігэнта, так і простага народу аутарытэт бацькоу стаяу вельмі нізка. Гэта няпрызнаваньне аутарытэту старшых перанеслося з сямьі у школу. Школа перад вайною разваліваліся, і ніякіе заходы не маглі яе направіць.

Што тычыцца рабочых, то іх стан, у параунаньні з станам заходніх рабочых, быу вельмі дрэнны. Усякае іх стараньне палепшыць свой стан цяжка каралося. Ангельскі прамысловец, каторы у сябе вельмі добра аплачвау рабочага, давау яму магчымасьць жыць „буржуем", у Расіі навет у найдаходнейшых прамысловых закладах не палепшау яго стану, а пацьце да гэтага карау разстрэламі, як гэта было на Лені у Бадайбо. З селяніна выціскалося усе, што толькі можна было.

Селянін і рабочы былі тым голым пролетарыятам, на каторы аперся у Расіі бальшавізм.

Да гэтага трэба дадаць, што ня рускіе народы ня мелі ніякіх культурна-нацыянальных правоу і сваім недавольствам шмат памаглі развалу Расіі.

Дзякуючы адсутнасьці у сямьі аутарытэту, дзеці буржуяу, каторым захацелося як хутчэй стаць так багатымі, як былі іх бацькі, бо чакаць на спадкі пасьля іх сьмерці, яны ня мелі сілы, першымі зрабіліся бальшавікамі і разам з сваімі бацькамі на сваю і іх карысьць вялі спэкуляцыю. Рабочы і селяніны спадзяваліся палепшэньня свайго стану, а інародцы вызваленьня з пад страшэннага кацапскага уціску.

„Голы разбою не баіцца", кажа беларуская прыказка. Тое, што не магло зрабіцца у Эуропе з вялікім аутарытэтам інтэлігенцыі і духавенства, з добра абясьпечанымі рабочымі і сялянамі, з правамі для інародцау, тое сталося у беднай і духоуна і матэрыяльна Расіі з яе 99 прыдушанымі народнасьцямі.

У канцы усяго гэтага трэба зазначыць, што вайна, каторую вядзе народ, несьвядомы яе мэтау, зьяуляецца у яго вачох простым злодзействам і мае вельмі шкадлівы уплыу на яго псыхіку. Бо калі можна рабіць велькіе зьнішчэньні на вайне, то чаму-ж ня можна рабіць меньшых у сябе у дома? Велікарусы захварэлі псыхічна. На гэтую хваробу яе зьвяртау увагу амэрыканскага дэлегата маскоускі гарадзкі галава Астрау у 1917 г. А яшчэ у пачатку вайны вядомы маскоускі профэсар судзебнай мэдыцыны М. сказау сваім слухачом у унівэрсытэце Шаняускага: „баюся што посьле гэтае вайны павялічыцца лік крымiналау у Расіі, як гэта было і посьле Японскае вайны". А што можа быць большым крыміналам, як не грамадзянская вайна?

Х.

12—IX 1919 г. Менск.

Уражэньні з Гродзеншчыны.

(Працяг).

Перад гэтым я зазначу, што у Гродзеншчыне руская культура зьнішчана дашчэнту, а беларускае саусім ня відаць. Затое шырыцца польская культура, я бы сказау, робіцца перахварбоука Беларусі з маскоускае хварбы у варшавскую. Конкрэтны прыклад гэтага я буду мець магчымасьць прыгасьці далей.

Бальшавікі не пасьпелі у М. нічога зрабіць у пачатку гэтага году, як пачалася іх барацьба з легіонамі. Мястэчко М. было на фронце блізка два тыдні. Прыдзе разьведка награбяць і пойдуць. Шмат хто ад гэтага навет захварэу. Легіонэры помсьцілі тым, хто рабавау і нішчыу маенткі і шмат хто з хціўцау чужога дабра наклау галавою. Аб гарце і вырабе скуры я ужо не гавару.

Ведама, што пры гэтым разам з тым, хто напэуна быу варт кары, пацярпело і шмат нявінных, бо калі навет суд прысяжных часта засуджвау нявінных, то дзе-ж тут разьбіраць вінаватага ад нявіннага у час барацьбы? Ведама, што гэтые ахвяры нявінных праз іх крэуных маюць уплыу на народ і робяць наагул яго настрой у стасунку да новай улады.

Сяло Л. страціло застрэленымі, ці забітымі 7 чалавек. Гэтае сяло блізка усе з уцекачоу. Уцекачы

гэтые летам 1918 году на насельне куплялі і пазычалі збожжо у гаспадара мястэчка М., каторы мае усяго 4 дзесянціны грунту. У восень, як толькі гаспадар гэты зьвез усе у гумно, — гумно яго згарэло. Уцекачы гэтые, насякшы у Маскові духам нішчэньня, рабавалі маентак п. В.

Трэба сказаць наагул, што уцекачы, вярнуушыся да сябе і будуючы сабе хаты, нішчаць неміласэрдна будынкі другіх, яшчэ ня прыехаушых суседзяу, асабліва з маенткау.

Цікавые выпадкі здараліся пры выбіваньні бальшавіцкага духу. Арэштованых звычайна у дарозе разстрэльвалі за тое, што яны нібы-то хацелі уцячы. Нехта Палех, пачууушы страляніну, упау як-бы нежывы. Яго паштурхалі пагамі, каб даведацца, ці забіты, і ад'ехалі, бо ен не варушыуся. Тагды Палех устау і прышоу у свае сяло, але па яго данясьлі, і на гэты раз ен ужо ня вырабіуся.

Наскольні бальшавікі не пасьпелі пусьціць глыбока карэньню у мяст. М. відаць з таго, што настаунік школы О. не адтрымау ад іх жаднай пэнсіі, а як мы ведаем, бальшавікі шчодра сыпалі грашмі на школы. Другі выпадак яшчэ больш цікавы. Мешчанін № быу сэкрэтаром аднаго вясковага камітэту. Убачыушы няпэунасьць бальшавікоу, ен пайшоу у настаунікі, а з прыходам легіонэрау, вярнууся да хаты. Аднак на яго данясьлі і ен быу арэштаваны. Яго завязьлі у адзін фальварак. З размовау паміж сабою легіонэрау ен дагадауся, што заутра па дарозе яго мелі страціць. На шчасьце для яго гаспадыня фальварку была яму знаема. Ен разгаварыуся з ею, расказау усе пра сябе і прасіу, каб яна яго выратавала. Яна сказала, што для гэтага патрэбны два паручыцелі. Як раз у гэты дзень прыехау Г., каторы добра знау №. Дзякуючы гаспадыні фальварку і паручыцельству Г., № на другі дзень быу выпушчаны.

З прыходам легіонэрау вайшло у сілу вялікае права, без якога ня можа істнаваць культура — право уласнасьці. І за гэта удзячно легіонэрам усе пачцівае і жывучае працаю насяленьне краю. Аднак пры абароне гэтага права часта бываюць вельмі акрутнымі.

У самы дзень майго выезду з М. мне расказалі аб адной кражы. На вакзале я як раз пазнаеміуся з чалавекам, каторы бы абкрадзены. Справа была такая. У аднаго гаспадара, Ваукавыскага павету, служыу батраком дзяцюк родам з пад Навагрудка. Хлопец служыу пару месяцау і быу вельмі ціхі. Але аднаго разу, пайшоушы баранаваць у поле, не вярнууся, а паехау да бацькоу і па дарозе прадау каня за 1000 рублеу (конь быу варт найменьш 4 т. руб.). Адзін гандляр злы на хлопца, чаму пе яму прададзены конь, данес на хлопца. Пры арэштце хлопец бараніуся і хацеу страляць з рэвольвара. Рэвольвар у яго адабралі і пачалі яго так катаваць, што за колькі дзен па дарозе у горад С. ен памер. **У.**

(Працяг будзе)

ДЗЕЦІ.

Гляньце! Вось там за гарою
Маленькая школка стаіць;
Дзеткі туды грамадою
Бягуць, каб навуку здабыць.
Кніжкі прад імі раскрыты
І дзіуные казкі снуюць.
Шмат што аб долі забытай
Гаротнага люду пяюць.
Сэрцы дзяцей пад напевам
Той сумнай нядолі бацькоу,
Сеюцца новым пасевам
Каханьня да родных братоу.
Хай-жа растуць нашы дзеці,
Для славы нехай нам растуць;
Знаюць хай усе, што на сьвеце
Народ-беларусы жывуць!

Габрыэль Эмга.

З газэт.

Украінскіе соцыяль-дэмократы пра Расію.

Газэта украінскай соцыяль-дэмократычнай партыі „Впэрэд!“. што выдаецца у Альбове, выясьняючы тое палажэньне, якое утварылося цяпер пад Кіевам, дзякуючы заняцьцю яго Дэнікіным, піша:

Нашаю кіруючаю політычнай думкай мусіць быць адно: *незалежная Украіна.* Усе, што можа паставіць незалежнасьць Украіны на пэуных, трывалых асновах, усе, што спрычыняецца да утварэньня незалежнай, самабытнай Украінскай дзяржавы—усе

Стары будынак.

(Апавяданьне).

I.

Гэта было за год перад вайной. Чыноунік Дзіружыцкі служыу на почце. Служыу ен доуга, чэсна, шчыра. Перш дробным чыноунікам, а апасьля, як пастарэу, дык выдауцом касы зрабіуся. Выдавау грошы, і усе яго ведалі і заусягды шанавалі.

Бывала шмат народу з грашмі прыдзе. Ну, вядома, калейка, „у затылак“ становіцца, чакаець свайго часу. Дзіружыцкі за гэтым дужа глядзеу і калі хто не у чарод прэцца, дык таму, бывала, уляціць.

— А ты куды лезеш? Што ня маеш часу пастаяць, ці што? Як жа народ стаіць? А ты ня маеш часу? Ці ты лепшы, як усе? Ці цябе матка, бацька не муштравалі, што ты такі удауся? І колькі не кажу, хоць разапрыся,—цяпер адзін, апасьля другі палезець!

Гэтак, бывала, павучау Дзіружыцкі. Той ужо схавауся і стау „у затылак“, а Дзіружыцкі усе яму не дарує.

А народ усе чакаець. Тагды Дзіружыцкі і к народу зьвяртаецца:

— Ну, вы-ж разьмяркуйце самі—ці можна так рабіць? Усе-ж роуна, кожан цярпіць і чакаець свайго часу. Грошы усім трэба. Чаго-ж лезьці на ражон?

— До'ужо, до! Будзець вам! Давайце ужо нам грошы, бо некалі чакаць,—кажуць людзі.

— А мне што? Грошы не мае. Хіба мне іх шкода? Выдам ужо вам, а я к таму кажу, што ня трэба лезьці праз калею.

Так кажаць Дзіружыцкі і пачынае выдаваць грошы. Але зноу—якаясь кабета узяла грошы і распісалася гэтак: „па даверыю палучыла Ганна Андросава“. Вядома, Дзіружыцкі не прагледзеу гэтага. Ізноу ен доуга навучаець кабету, а народ цярпіць. Толькі што і гаворыць, што як пастарэу пан Дзіружыцкі, дык дужа стау ахвотны на разгаворы і павучэньні людзей.

А тут яшчэ запамінаць стау дзед, згубіу памець, больш грошы выдавау людзям, чым трэба. І добра яму, што людзі сумленные прыдарываліся і вярталі яму грошы. Пра усе стало ведама начальніку, —ен і падау старога на пэнсію.

Дзед Дзіружыцкі і яго жонка апасьля таго не багаты сталі на грошы і перайшлі на жыцьце на кватэру да аднаго гэтак сама чыноуніка, узялі туды і сваю батрачку Марысю і пачалі сабе жыць у двох пакоях. Свой будынак яны прадалі гандляру Трускоускаму.

Трохі-патрохі Дзіружыцкі і саусім загубіу сваю памяць. Ен ані ня помніу, што калі прыдарылося—ці учора, ці за дзень да таго,—але ніяк ня мог запомніць свайго старога будынку, гдзе ужо жыу Трускоускі з сваей жонкай. Новую-ж кватэру ен часта запамінау і не хацеу да яе вяртацца.

Часта ен адведавау гандляра і думау, што будынак не гандляроу, а яго, Дзіружыцкага. Баба Дзіружыцкага, Кацярына, проста змарылася, прыглядаючы за сваім мужам.

— Глядзі, Марыська, ты за старым!—наказвала яна дзеуцы.—Глядзі, каб з ім чаго не прыдарылося. Вядома, зьдзяцініуся дзед, прыглядаць трэба яго.

— Дык я-ж гляджу, панечка, але за ім ня угледзіш. Во ізноу кудысь пайшоу,—адазвалася Марыся.

— Яно гэтак,—казала пані Кацярына.—Сапрауды ен ніколі нікуды і не хадзіу, як да свае апошняе хаты, аднак сэрцо мае не спакойно, калі яго няма.

гэта ляжыць у інтарэсе развіцьця і будучыны як Украіны, так і дэмакратыі і соцыялізму...

Толькі тагды, калі у сэрцы Украіны, у Кіеве, заб'е магучы пульс незалежнага украінскага палітычнага жыцьця, толькі тагды гісторыя Украіны і цэлага Усходу Эуропы выйдзе з цяперашн. хаосу на ясны пэуны шлях.

Не выведзе яе на гэты шлях жалезная крывавая дыктатура советов, аснованая на штыкох. За няяснаю, неабмяжованаю, аморфнаю рэспублікаю советов віднеецца даунейшая „единая, недѣлимая Россія“... Няясная, неабмяжованая усерасійская рэспубліка асабліва грозная і небяспечная для народау Усходу Эуропы, што цяпер паустаюць да палітычнага жыцьця, каторые перш за усе мусяць запэуніць сабе волю і незалежнасьць.

А што-ж казаць пра Дэнікіна, пра цэлую імпэрыялістычную, захватную, разбойніцкую Расію Сазоновых і Маклаковых, да каторай з такімі сымпатыямі зьвяртаецца уся Эуропэйская рэакцыя?! Тут яуна і сьвядома выступае даунейшая Расія, каторая была турмою народау, а адначасьна магутнай сьцяною сусьветнага ладу і парадку. Уваскрасеньне тае Расіі, якбы яна сябе не называла, які б яна ня прыбірала формы,—гэта сьмерць Украіны, сьмерць для вызваленых з царскай няволі народау, гэта вечная пагроза для дэмакратыі, для міру, для соцыялізму.

З гэтаю Расіяй няма ніякіх згаворау, няма ніякага міру, ні компромісу!“

Адказ польскіх соцыялістау расійскім с.-р. на Беларусі.

З прыходам польскага войска у Менск, менскіе расійскіе с.-р. зьвярталіся лістам к П. П. С. з скаргаю, і вось які адтрымалі адказ:

„Дарагіе таварышы!—пішуць тые косьле звычайных, соцыял. слоу гжэчнасьці,—з лісту вашага можна бачыць, што вы лічыце народ беларускі за народ расійскі, што вы адкідаеце саусім істнаваньне беларускага руху, дзеле чаго і процэнт расійцау (людзей, гаворачых па-расійску) у лісьце вашым вельмі пабольшаны.

Адкідаючы захватные пляны польскай буржуазіі, прызнаючы поуные правы Белай Русі, знаходзім, што гэтае самае павінны прызнаць і расійскіе соцыялістычные партыі. Нажаль, у лісьце вашым мы ня бачым пэунага у гэтым разе пагляду, што аднак было-б для нас вельмі важна дзеле таго, што як сьведчаць вядомые нам факты, некаторые прадстаунікі вашай партыі прызнаюць літоуска-беларускіе землі за частку расійскай дзяржавы“.

Беларускіе палякі аб Беларусі.

Ужо цеперся у Вільні выходзіць тыдневік „Ziemia Wileńska“, а 21-га верасьня зьявіуся у Менску падобны тыдневік „Zorza Mińska“. Як відаць па адрэсе друкарні, выдаюцца яны абодва у Вільні і адначасьне выдрукавалі артыкул аднаго зьместу, мабыць, аднаго аутара, толькі у першым ен завецца „Budawanie Polski“, а у другім проста—„ад рэдакцыі“. І вось што мы там чытаем аб Беларусі:

„Льозунг незалежнай Белай Русі, падняты беларускімі дзеячамі, каторые бачаць у тым льозунгу верх сваіх жаданьняу да адраджэньня уласнага народу, пры цяперашнім стане немаль поунай русіфікацыі культурнай беларускага народу і пры нязьмерна шчуплай лічбе роднай беларускай інтэлігэнцыі,—есьць часова адарванаю ад жыцьця мараю, есьць ідэяй будучыны, каторая толькі паступова можа быць зьдзейсьнена на падставе вызваленьня краю і народу с-пад уплывау маскоускіх, забесьпячэньня яго ад новага забраньня Расіяй і запэуненасьці яму падставау да вольнага разьвіцьця культурна-нацыянальнага пад апякунчымі скрыдламі дэмократычнай Рэчы Паспалітай Польскай“.

А перад усім, мусім мы зазначыць, нашые палякі павінны памятаць, што яны на Беларусі, а не пад Кракавам, і быць тактоуными, а аб тым, каб мара аб незалежнасьці перастала быць мараю, пастараюцца беларусы...

Прывітальная прамова Я. Пілсудзкага.

19 г. верасьня, а 1 гадзіне у дзень, Начальнік Польскай Дзяржавы Я. Пілсудзкі адказвау у Шляхоцкім Доме на прывітаньні розных дэлегацыяу м. Менску. Кароткі сэнс прамовы Начальніка П. Дзяржавы быу гэтакі: „Шчыра дзякую за выказаные мне, як Галаве Польскага Войска і Польскай Дзяржавы, прывітаньні. Як сын гэтае зямлі, я добра ведаю гаротнае палажэньне яе, якое было зауседы доляю яе насяленьня. Дзяды нашые не бачылі ніколі нічога лепшага за гвалт, мукі і злачынствы. Кожнага жыхара гэтай зямлі прымушалі прызнаваць тое, што яму гвалтоуна дыктавалі. Радзіліся людзі у няволі, радзіліся нявольнікамі і не маглі дыхнуць вольна, як іншые людзі. Надыйшла гэтая вялікая вайна, вялікая хваля разрухі. Яна пракацілася па гэтай зямлі ад краю у край і на працягу 5-х гадоу тутака гуляу самы злосны гвалт над душамі і сэрцамі

— Во зараз, панечка, гаршкі памыю ды і пайду да гандляра. Знама, ен там, як і заусягды,—казала Марыся.—А вам, імосьцейка, бяда з ім. Дзякуй Богу, там добрые людзі за ім прыглядаюць калі прыходзе.

II.

У будынку Трускоускага толькі папалуднавалі. Снаха памыла гаршкі. Маладзіца—гандляpыха села за рукадзельле, а гандляр меу звычай трохі пахрапці апасьля палудня. Толькі ен заснуу, аж нехта застучэу у дзьверы. Дзьверы былі зачынены на крук.

— Адчынеце, чаго зачыняеце дзьверы? Ад хадзяіна заперліся?

— Бачыш, гэта-ж Дзіружыцкі прышоу? Ен-жа разбушаняецца, дык і Васіля разбудзіць. Ці адчыніць, ці ня пушчаць? казала снаха.

— Адчыні,—усе роуна ня сьціхнець: лепей адчыніць.

— Я вам кажу, адчынеце дзьверы!—крычау, стукаючы кулаччом, стары.

— Зараз адчынім!—гаворыць снаха і адчыняе.

Увайшоу пан Дзіружыцкі. На ем быу капялюш, калісь зялены, а цяпер аблезлы ды рыжы ад сонца. Сівые валасы тырчэлі с-пад капялюша, а гэтак сівая з жоутым барада была узлахмочана. Вочы глядзелі са злосьцю, бо дужа загневауся дзед.

— Сярод дня зачыняюць дзьверы!.. Хіба злодзея баіцеся, ці яшчэ якога чорта? Ад самога хадзяіна зачыніліся. Ці есьць у вас што у галаве?!

Дзядулька пачау наказваць, што ня трэба дзьверы зачыняць у поудні, але нешта замінууся.

— А госьці дарагіе!—убачыу ен дзьвюх кабет, зьняу капялюш і паказау валасы, як лохмы.

— Нешта-ж я доуга вас ня бачыу. Ну, сядзьце, пагаворым!—Дзед пасадзіу снаху на канапу.

— А гэта якаясь радня ваша?—зірнуу ен на маладзіцу.

— Ну, здарова, здарова!—пагладзіу маладзіцу, а яна сядзела на нізкім табурэце.

— Рукадзельніца,—пахваляючы, кажаць дзед,—рукадзельніца!—і ен нагнууся, каб яе пацалаваць. Цмокнуу яе, аж тая засаромелася.

— Так, так, працуй!—і пашоу у другі пакой, мусіць, шукаць сваю жонку.

— Кацярына!—клікау ен, шукаючы па пакоях,—куды ты запрапасьцілася, ніяк цябе ня знайдзеш?!

— Хвароба яе ведаець, куды яе занясло!—сказау ен, прышоушы зноу да кабет.

Вышау у сені і стау гукаць батрачку.

— Марыся, Марыся! Гдзе ты? Самавар час наставіць. Госьці прышлі.

— І Марысі няма,—гаворыць дзед, увайшоушы да кабет,—як у воду, згінулі! І самавара некаму наставіць, гасьцей дарагіх гарбатай напаіць.

А маладзіца з снахой і шкадавалі і забауляліся старым.

— Паглядзеце, дзядулька, можа яны у сале? Вы-ж туды яшчэ не хадзілі.

Пайшоу дзед у салю. Гадзіньнік быу у салі стары, сьценны, і трэшчына на ем ішла праз дванастую і шостую гадзіну. І колькі разоу ня йшоу дзед па салі, столькі, сьляпуючы, глядзеу старымі вачмі і лічыу трэшчыну за стрэлку, што паказвае шэсьць гадзін, і кожны раз казау:

— Шэсьць часоу.

Вярнууся у сталовы пакой.

— Можа яны на дварэ?—кажаць снаха.

— Чаго яны на дварэ?

— Глядзяць курэй, качак.

Паслухау дзед, пайшоу на двор.

В. Бруевіч.

(Канец будзе).

жыхароу. Усе мары, усе ідэалы, усе лепшае забівалося у душах людзей, або пакаралося таму, чаго вымагалі гвалтаунікі. Польскае войско, якім я маю гонар камандаваць, усюды нясе вызваленьне і свабоду. Польшча йдзе на акраіны ня дзеле таго, каб навязваці сваю волю. Я выдау адозву, падцьверджаную вышэйшаю уладаю—Польскім Соймам, што гэтай зямлі ніхто і нічога гвалтам накідаць ня будзе, яна будзе вольнаю і само насяленьне вырашыць формы свайго політычнага быту.

Я дау слово і трымаюся яго моцна. Насяленьне будзе паклікано да выбарау органау мясцовага самаурауленьня, а затым надойдзе час, калі вы зможаце выказаць свае думкі і пажаданьні аб дзяржауным ладзе. І у першым і у другім выпадку дана будзе поуная свабода, без усялякіх рэлігійных, нацыянальных, або клясавых абмежаваньняу. Я буду гардзіцца Польшчаю, польскім войскам і самым сабою, калі змагу даць гэтай зямлі найвышэйшы дар, з якога яна столькі часу не карыстала,—дар свабоды. Жадаю вам поунага усьпеху у працы, якая, у атмосфэры поунае свабоды, зьеднае усіх. Пакуль я буду камандаваць польскім войскам—я гарантую вам дакляраваную свабоду. Я веру і спадзяюся, што гэтая зямля, як асобная адзінка, займе належнае ей месцо у сусьветным ліку дзяржауных народау".

У адказ на гэтые словы доуга грымелі дружные вітальные поклікі у чэсьць Начальніка Польскае Дзяржавы і Галавы Польскага Войска.

Канец парцэляцыі у Польшчы.

Як ведама, Сойм польскі ухваліу аграрную рэформу, на моцы якой кожны земляуласьнік мае права ня больш, як на 180 гэктароу зямлі. Рэшта зямлі пераходзіць па выкупу у рукі беззямельных і малазямельных сялян, каторым даецца доугатэрміновы крэдыт.

Відаць, што земляуласьнікі, каб ануляваць новы закон, началі распрадаваць маенткі замоzным сялянам, рабіць парцэляцыю сваіх маенткау, бо малазямельные і беззямельные купіць зямлі за гатоуку ня могуць.

Урад дзеля гэтага прымушаны быу выдаць 2-га жніуня 1919 года распараджэньне аб забароне парцэляцыі без пазваленьня ураду.

Гэтае распараджэньне правая прэсса прыняла з абурэньнем.

Z.

БЕЛАРУСКАЯ КРОНІКА.

БЕЛАРУСКІ ХОР.

Концэрт 19 верасьня у гарадзкім тэатры у прысутнасьці Начальніка Польскай Дзяржавы. Урачысты вечар 19 верасьня быу поуным трыумфам нашага вядомага хору. Няупынная праца п. Цяраускага па гармонізацыі народных беларускіх песьняу да бесканечнасьці павялічвае рэпэртуар хору. Перад поуным тэатрам сьвятачна настроенай публікі было выканано шмат differentiating рознахарактарных сьпевау: полькі, сольные выступленьні, трыо, гімны; першы раз хор выканау „Звон" (сольо-сопрано)—музыка Цяраускага на словы маладога поэта К. Паступовае нарастаньне гуку званоу і такое-ж паступовае заміраньне іх у канцы песьні удалося, як мае быць. Паміж сьпевамі беларуская дэклямацыя дзяучынкі Г. Моро кветак і гром апледысмэнтау, а у канцы концэрту магутны, будзячы гімн „Краіну родную"...

Гэты хор мы павінны паказаць па усіх нашых местах і мястэчках на провінцыі, каб шырокіе масы народу маглі бачыць і чуць цудоунае харaство нашай уваскрасаючай культуры. Мы гэта кажам у другі раз. Хор трэба матэрыяльна паставіць на ногі і даць яму магчымасьць пераезду па чыгунцы зараз жа хаця б у такіе месты, як Вільня і Горадзен. Дагэтуль моладзь наша пад рэгенствам п. Цяраускага працуе з вялікае любасьці да родных сваіх сьпевау. Гэтай рабоце трэба памагчы. Пажадаем, каб наш Менскі Нацыянальны Камітэт заняуся гэтым у першую чаргу. А хору нашаму можам толькі пажадаць яшчэ большага штукарскага росквіту.

Знаемы.

Політычные навіны.

Паход на Петраград.

РОТЭРДАМ. З Гэльсінгфорсу паведамляюць, што прыбыло шмат тысячау войска Антанты, якіе маюць аблажыць Петраград. Адначаснае наступленьне саюзьнікау на Петраград і на пауночную Расію чакаецца з дня на дзень.

Мірные перагаворы Эстоніі з Расіяй адложаны.

РЫГА. 19—IX. (Радыятэл.). Дэлегаты Эстоніі запрапанавалі адлажыць перагаворы з бальшавіцкаю Расіяю аж да паразуменьня яе з Фінляндыяй, Латвіяй і Літвою. Калі б гэтые дзяржавы згадзіліся на пропозыцыю пачаць перагаворы, дык Эстонія прылучыцца да іх. 18 г. месеца а 7 гадзіне у вечары перагаворы былі перарваны.

Заняцьце Ямбургу.

ВАРШАВА. Паведамляюць з Гэльсінгфорсу, што войско пауночна-расійскага ураду заняло места Ямбург у 150 кільомэтрах на паудньова-захад ад Пэтэрбургу. Перамога гэта залежыць ад рэорганізацыі фронту пад Нарваю і дапамогі ангельскай.

Аб адносінах польскага ураду да Дэнікіна і Петлюры.

У сэймавай камісіі заграничных справау адбылося пасядзэньне усіх саймовых клюбау. Абгаворвалася справа адносін польскага ураду да Дэнікіна і Петлюры. Прысутны на пасядзэньню віцэ-міністар заграничных справау паясьніу, што польскі урад не рабіу дапамогі Петлюры і нічым не абавязвауся у гэтым сэнсе. Што датычыцца Расіі, дык польскі урад залежыць ад Антанты. Аб дапамозе Дэнікіну магла-б быць гутарка толькі тады, калі-б Дэнікін формальна заявіу, што зракаецца усялякіх прэтэнсіяу да Усходняй Галіцыі і Холмшчыны. За ім прамауляу ад імя народна-нацыянальнага саюзу кс. Лютаслаускі, які даводзіу, што ядыная рэяльная сіла на усходзе будзе Расія, што незалежная Украіна есьць марaю; граф Скарбэк гаварыу у гэтым самым духу. Нарэшці п. Станіслау Грабскі, ставячы справу конкрэтна, выказау пераканаьне што ісьці трэба да беспасрэднай граніцы з Расіяй і гэтую ідэю падтрымваць. Пасьлы лявіцы: Дашынскі, Ратай і інш. даводзілі, што у інтарэсах Польшчы ляжыць падтрыманьне паустаючых дзяржауных твораў, якіе адгароджвалі б. Польшчу ад Расіі.

Пропозыцыя Чычэрына.

НАУЭН, 19-9. Паводлуг вестак з Рыгі урады: літоускі, фінскі і эстонскі адтрымалі мірную пропозыцыю ад ураду савецау. Чычэрын заявіу, што савецкі урад не мае замерау анэктаваць прыбалтыцкіе провінцыі.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

Ад'езд Пілсудзкага. Бурмістар м. Менску Доунар-Запольскі, паведамляе, што Начальнік Польскай Дзяржавы Комэндант Язэп Пілсудзкі пакінуу Менск а 12 гадзіне у ночы 19-га верасьня, ахвяравауша на карысьць бедных места 2500 мар.

Школьная парада па пытаньню а будучыне мястовых школ адбудзецца на гэтым тыдні у акружнага школьнага інспэктара.

На гэтай парадзе прадстаунікі школьных рад пастараюцца выявіць які лік школ, маючых адыйсьці да той або іншай абшчыны, так-сама і вучэбны лад будучай школы.

Сярод наймацеляу памяшканьняу. Ад 21-го верасьня домауласьнікі і наймацелі памяшканьняу нясуць адпаведальнасьць за невывешаньне на брамах дамоу сьпіску жыльцоу, свабодных памяшканьняу, пакояу і размеру арэндной платы.

Новые меры. Праз колькі часу у Менскім округу уводзіцца мэтрычная сыстэма меры і вагі.

Сярод чыгуншчыкау. Пасьля выдачы безработным чыгунщчыкам менскага вузла польскай уладай субсыдыі, частка з іх, як нас паведамляюць, выезджае у сваю бацькаушчыну—савецкую Расію.

Лік безработных чыгуншчыкау даходзіць да 4000 чал.

Рэквізаваць лясы у прыватных уласьнікау будуць у тым выпадку, калі ня хопіць на дровы высечаных скарбовых лясоу.

Пакуль што насяленьне мястовых ваколіц, з беднага клясу, самавольна сячэ дзеле сваіх патрэб дровы у архірэйскім лесе і г. д.

Вулічны рух. Ад сягодняшняга дня вольны вулічны рух цывільнаму насяленьню дазваляецца да 23 гадз. (11 у веч.).

Рэдактар-выдавец Ядв. ЛУЦЭВІЧ.

З дазвал. Цэнзуры. Друкарня Інвалідау, Менск.